

Ovaj izveštaj ima za cilj da predstavi trenutnu situaciju u vezi sa poštovanjem ljudskih prava i sloboda migranata, izbeglica i tražilaca azila koji prolaze kroz, ili borave u Srbiji i Makedoniji. Podaci u ovom izveštaju su dobijeni od 24 organizacije civilnog društva iz Srbije i Makedonije, u okviru mreže Pomoć na putu.

Situacija u Srbiji

Migranti koji borave u Srbiji su ili u postupku azila, ili još uvek borave u prihvatnim i centrima za azil posedujući samo policijske potvrde o izraženoj nameri za traženje azila. Među njima ima onih koji razmišljaju o ostanku u Srbiji i podnošenju zahteva za azil, dok drugi čekaju na svoj red za prelazak granice sa Mađarskom. Pojedini, pak, i dalje uspevaju da, uz pomoć krijumčarskih mreža, dođu do željenih destinacija, što je jasan znak da se ovom krivičnom delu još uvek ne staje na put. Poseban problem u ovom kontekstu predstavlja činjenica da je veliki broj maloletnika bez pratnje i drugih osetljivih kategorija izložen krijumčarskim pretnjama i zlostavljanju.

Deca iz prihvatnog centra Adaševci, u pratnji saradnika NVO, idu u školu (Foto: NSHC)

Republika Srbija nastavlja sa pružanjem zaštite migrantima u skladu sa mogućnostima i raspoloživim sredstvima. U septembru nije bilo pritužbi na omogućavanje prisupa postupku azila od strane policijskih službenika MUP-a.

Migranti imaju mogućnost da se informišu od strane organizacija koje su aktivne na terenu. U prihvatnim i centrima za azil se, prilikom poseta, migrantima pružaju informacije i uz pomoć brošura na njihovim maternjim jezicima, a u samim centrima su okačeni poster sa brojevima telefona putem kojih mogu da se obrate za pravnu pomoć kada god im je potrebna.

U prihvatnim i centrima za azil trenutno boravi manji broj migranata, značajno ispod punog kapaciteta za smeštaj. Uslovi smeštaja su zadovoljavajući, a neki od migranata su izjavili da "ovde imaju mnogo bolje uslove za život nego što su imali kod svojih kuća".

Nekoliko stotina izbeglica, tražilaca azila i migranata i dalje boravi "van sistema", najčešće u neformalnim skloništima u okolini Šida i mestima u pograničnom području sa Mađarskom. Oni pokušavaju da nađu način da pređu granicu, a uslovi u kojima žive su ne higijenski i nebezbedni. Njihovo vidljivo

Broj izbeglica i migranata u Srbiji na kraju septembra bio je **4.146** (podaci UNHCR-a). Većina (92%) je smeštena u 18 tranzitno-prihvatnih i azilnih centara, dok se ostali nalaze u Beogradu ili u pograničnim područjima sa Hrvatskom i Mađarskom. U odnosu na avgust, broj izbeglica i migranata se nije značajno promenio. U toku septembra primetan je porast novih dolazaka, uglavnom Jazida iz Iraka koji u Beograd dolaze iz pravca Bugarske. U najvećem broju radi se o porodicama sa decom, što ih čini posebno ranjivom grupacijom. Mnogi pokušavaju ilegalno preći granice sa Hrvatskom i Mađarskom, a u poslednjih mesec dana i sa Bosnom i Hercegovinom.

prisustvo u blizini naseljenih mesta izaziva strah, uznemirenost i nezadovoljstvo lokalnog stanovništva.

Pružanje zdravstvene zaštite migrantima koji su registrovani i smešteni u prihvatne i centre za azil u Srbiji odvija se koordinisano i efikasno. Zavodi za zdravstvenu zaštitu sprovode redovne kontrole higijenskih uslova, kvaliteta vode, kvaliteta ishrane i smeštajnih uslova. Prema rezultatima ovih kontrola, uslovi su na odgovarajućem nivou.

Polazak izbegličke dece u škole

Od 1. septembra 2017. godine počelo je fazno uključivanje dece iz prihvatnih i centara za azil u osnovne i srednje škole. Oko 350 zaposlenih iz škola na teritoriji devet školskih uprava (Novi Sad, Leskovac, Novi Pazar, Kraljevo, Niš, Valjevo, Sombor, Zrenjanin i Beograd) dobilo je detaljne instrukcije za sprovođenje Stručnog uputstva i pedagoške instrukcije. Komesarijat za izbeglice i migracije i školske uprave su rasporedile decu po školama uzimajući u obzir jezik, starost, da li su već išla u školu u Srbiji i držanje porodica na okupu, u saradnji sa nevladinim organizacijama koje rade sa decom u prihvatnim i centrima za azil.

"Moj sin je pošao u školu. Kada je održan sastanak sa roditeljima pozvani su samo muškarcima, nas majke niko nije pitao za mišljenje. Ja volim što moje dete ide u školu. Postoje priče da će nas to sprečiti da odemo dalje, ali neka nauči nešto."

M.M. iz Avganistana

Deca su prve nedelje bila oduševljena prijemom od strane nastavnika i ostalih đaka:

"Imam puno prijatelja, svi hoće da se igraju sa mnom!"
H.S. (11)

"Dve drugarice su me pozvale da idem sa njima na odmor."
Z.A. (8)

"Svi hoće da sede sa mnom."
N.S. (10)

Trenutno deca idu u 40 škola, s tim što se srednje škole još uvek priključuju (Ministarstvo je naložilo upis samo na one profile gde ima slobodnih mesta, jer srednja škola nije obavezna). Mentori, spoljni saradnici pri školskim upravama, prate proces u svakoj školi i redovno izveštavaju o tome. U pripremi su nove obuke i finansijska podrška školama. Otpor uključivanju dece osetio se samo u opštini Šid (Adaševci) ali je Školska uprava Novi Sad obavila niz razgovora sa roditeljima i predstavnicima opštine, i deca su krenula u škole. Prema rečima učitelja i nastavnika, sve protiče u najboljem redu i ostala deca lepo prihvataju svoje vršnjake. Deca nastavu slušaju na srpskom jeziku. Oni znaju osnovne pojmove i reči na srpskom, a starija deca znaju i engleski, pa bez problema komuniciraju sa nastavnicima. Nastava je prilagođena njihovim potrebama; tokom septembra su imali po tri časa i za svu decu je organizovan prevoz, školski pribor i užina.

Najveći problem je neujednačen kvalitet nastave: u nekim školama deca imaju dobro razrađen raspored, a u nekim idu na časove po principu „šta se tada odvija“. Školske uprave se, preko mentora, trude da škole prilagode nastavu potrebama dece. Učenje srpskog jezika još uvek nije standardizovano, pa svaka škola koristi pristup za koji se opredeli. Jezik je barijera u školama gde nastavnici ne govore engleski.

Diskriminacija

Slučajevi diskriminatornog ponašanja prema migrantima događali su se najčešće prilikom pružanja usluga u ugostiteljskim objektima i javnom prevozu. Potencijalna diskriminacija je vršena na način što je licima iz populacije izbeglica, migranata i tražilaca azila onemogućeno da pristupe lokalu ili vozilu, ili je od njih traženo da ne posećuju ugostiteljske objekte. Razlog za ovakvo ponašanje koji su navodili ugostitelji jeste navodni strah od uništavanja opreme ili izbijanja incidenata (tuče, svađe). Povodom ovoga, podnete su pritužbe Povereniku za zaštitu ravnopravnosti, a postupci su u toku.

Situacija u Makedoniji

U Makedoniji se smanjio broj migranata koji prolaze kroz zemlju, ali je frekvencija ostala ista. Porodice i manje grupe pristižu u kamp Tabanovce na dnevnom nivou. Broj migranata u kampu Tabanovce tokom septembra 2017. bio je 27, od kojih je osam bilo maloletnika bez pratnje. Najveću zabrinutost među njima izaziva mogućnost da budu vraćeni u Grčku. Primećeno je da se prestalo sa selektivnim prijemom migranata u kamp Tabanovce: svi koji stignu se primaju u kamp bez obzira na njihovo poreklo, želeju da ostanu u kampu ili da se vrate u Grčku.

Migranti najčešće dolaze iz Alžira, Maroka i Pakistana. Grupe koje tek stignu u kamp često ga privremeno napuštaju u pokušaju da pređu granicu između Makedonije i Srbije. Ponekad se vrate nakon kraćeg vremena (istog ili narednog dana), što znači da im je pokušaj bio neuspešan, ili se ne vrate u kamp, što verovatno znači da su uspeli da pređu.

Prihvatno-tranzitni kamp Tabanovce, Kumanovo (Foto: MHC)

Mobilni tim Crvenog krsta doveo je iz sela Lojane u kamp Tabanovce dva maloletna migranta bez pratnje. Rekli su da su bili u Srbiji (uglavnom u Šidu i Beogradu) oko deset meseci. Nakon mnogih neuspešnih pokušaja da pređu granicu između Srbije i Hrvatske, odlučili su da se vrate nazad, bez nade da nastave put.

U tranzitnom kampu u Đevđeliji broj migranata je bio 18 u jednom trenutku, ali zbog dolaska i odlaska grupa i pojedinaca, do kraja meseca sveo se na četiri migranta. Zemlje porekla su u najvećem broju bile Pakistan, Avganistan, Irak i Bangladeš.

Migrantima se redovno i na vreme pruža medicinska pomoć ako je potrebno, bilo od strane mobilnih timova Crvenog krsta, ili se pacijenti direktno vode u bolnicu. Obezbeđeni su redovni ginekološki pregledi za trudnice, a usluge pedijatra su dostupne deci.

S obzirom na smanjen broj dece (i migranata uopšte) u tranzitnim kampovima, ima sve manje obrazovnih i rekreativnih aktivnosti koje pružaju organizacije civilnog društva.

Prisilna vraćanja i ilegalne deportacije

Tokom septembra, ukupno je 66 migranata dovedeno u kamp u Đevđeliji (devet u policijskoj stanici u Đevđeliji), koji su poslani nazad u Grčku nakon što ih je policija ispitala. Većinu je policija uhvatila u ilegalnom prelasku granice kao žrtve krijumčara, a mali broj je vraćen iz Srbije i izrazio želju da se vrati u Grčku.

Zanimljivo je napomenuti da su u ovom mesecu zabeležena tri slučaja većih grupa migranata, do 35 u grupi, koje je policija presrela u ilegalnom pokušaju prelaska. U vezi sa tim, 6. septembra policija je presrela grupu od 30 migranata, muškaraca čije poreklo nije potvrđeno. Uhvaćeni su na samoj granici u pokušaju da uđu u zemlju. Njih 21 je odvedeno u kamp, a ostali u policijsku stanicu u Đevđeliji. Humanitarnu pomoć im je pružio Crveni krst i u kratkom vremenu grupa je prebačena nazad u Grčku. Nešto kasnije, 9. septembra, grupa od 23 migranta iz Pakistana i Sirije je uhvaćena u okolnim selima. Svi su dovedeni u kamp, registrovani, a njihovu ličnu imovinu je pregledala policija.

Trend kretanja većih grupa migranata je zabrinjavajući i potrebno je da ga vladine institucije pažljivo prate. Migranti u grupama su obično žrtve krijumčara koji ih varaju, pljačkaju, a često i fizički napadaju.

PREPORUKE

Za Srbiju:

- Potrebno je nastaviti napore kako bi se osiguralo poštovanje prava na azil i pristup postupku, te efikasan postupak azila i zaštite za osobe kojima je potrebna međunarodna zaštita.
- Adekvatnu zaštitu treba pružiti i onim izbeglicama i migranatima izvan sistema, koji nisu registrovani i smešteni, na način koji će im omogućiti da ostvare svoja osnovna prava.
- Sprečavanje krijumčarenja i trgovine ljudima ostaje visoko na listi prioriteta, uz zalaganje za sprečavanje maltretiranja izbeglica i migranata od strane vlasti ili civila duž izbegličke rute.
- Za efikasno pružanje sveobuhvatne pomoći potrebna je koordinacija aktivnosti između organizacija civilnog društva i pružalaca usluga iz javnog sektora. Izvodljivost i uticaj aktivnosti dostižu maksimum ukoliko su koordinisane između svih ključnih aktera.
- Od velike su važnosti aktivnosti informisanja, povezivanja, upoznavanja i interkulturalne razmene kako bi se premostila distanca između lokalne i izbegličke zajednice. U kontekstu početka školske godine, važno je informisati i sarađivati sa roditeljima lokalne dece i dece izbeglica radi bolje pripreme i sprečavanja nerazumevanja, predrasuda i straha.
- Osnovna ljudska prava i slobode izbeglica i migranata treba da budu promovisana, poštovana i zaštićena u svakom trenutku, od strane svih institucija i građana.
- Potrebno je uložiti napore da se diskriminacija prema migrantima spreči i da se u slučajevima dokazane diskriminacije adekvatno reaguje kako se ona ne bi ponavljala.
- Postoji velika potreba u prihvatnim i centrima za azil da se organizuje slobodno vreme i obezbede okupacione, rekreativne i druge aktivnosti za migrante.

Za Makedoniju:

- Rekreativne i obrazovne aktivnosti unutar kampova treba da se nastave, bez obzira na broj migranata i njihovu starost.
- Praksa ilegalnih, grupnih prisilnih vraćanja migranata mora da se okonča. Ona predstavlja kršenje osnovnih ljudskih prava i sloboda migranata, i nehuman tretman. Sve procedure vraćanja moraju da budu u skladu sa standardima ljudskih prava i izvedene u saradnji između zemalja.

Ova publikacija je pripremljena uz finansijsku podršku Evropske unije, u okviru projekta "Pomoć na putu - podrška zaštiti ljudskih prava migranata koji prolaze kroz Makedoniju i Srbiju". Sadržaj ove publikacije je isključivo odgovornost Fondacije Ana i Vlade Divac, i ne predstavlja nužno stavove Evropske unije.

Projekat realizuju:

